

The background of the slide is a photograph of a modern, multi-story building complex with a mix of brick and glass facades, situated behind a line of trees and a large body of water. The sky is clear and blue. In the foreground, there are some reeds or grasses partially submerged in the water.

ACCOUNTANTSVERSLAG 2024

Provincie Limburg

Aan:

Provinciale Staten
van de provincie Limburg
Postbus 5700
6202 MA MAASTRICHT

Eindhoven, 25 april 2025

Kenmerk : 1048594/GAe/IBi/250165

Geachte leden van de Provinciale Staten,

Wij hebben de jaarrekening 2024 van de provincie Limburg gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging de dato 1 oktober 2024, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2024. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole opgenomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2024 van de provincie Limburg.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke functionarissen binnen de ambtelijke organisatie, de algemeen directeur en de verantwoordelijke gedeputeerde. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan GS.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de provincie Limburg bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij vertrouwen er op u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. D.O. Meeuwissen RA
Partner en extern accountant provincie Limburg

Inhoudsopgave

01

Dashboard
accountantscontrole

02

Uitkomsten
jaarrekeningcontrole

03

Resultaat & financiële
positie

04

Belangrijkste
bevindingen

05

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING

- ▶ Wij verstrekken bij de jaarrekening een goedkeurende controleverklaring.
- ▶ De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 7.600.000 respectievelijk € 22.800.000.
- ▶ Het jaarverslag, inclusief de opgenomen informatie in de paragraaf bedrijfsvoering, is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële onjuistheden.
- ▶ De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd.
- ▶ De WNT is nageleefd.
- ▶ Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage vastgesteld.

BELANGRIJKE BEVINDINGEN

- ▶ Schattingen in de jaarrekening zijn, in de context van de verslaggevingsregels, redelijk en passend.
- ▶ Bij de controle van de SiSa-verantwoording zijn bevindingen gedaan die hebben geleid tot aanpassingen in de verantwoording 2024.
- ▶ We concluderen dat de interne beheersing en controleomgeving van provincie Limburg voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole van voldoende niveau is, rekening houdend met de werkzaamheden van de VIC achteraf. We constateren dat provincie Limburg aan de slag is met verbeteren, ontwikkelen en opvolgen van bevindingen, zowel in de lijnorganisatie als in de derde lijn (VIC).

RESULTAAT 2024

(x €1.000)	2024	BEGROTING NA WIJZIGINGEN
Saldo van baten en lasten	29.090	-61.183
Mutatie reserves	70.203	86.125
RESULTAAT	99.293	24.942

- ▶ Het gerealiseerde resultaat 2024 wijkt circa € 74 miljoen af van de begroting na wijziging. Wij merken op dat het positieve resultaat voornamelijk het gevolg is van achterblijvende bestedingen van meerjarige subsidieprojecten.
- ▶ Ondanks dat provincie Limburg reeds maatregelen heeft genomen om het voorspellend vermogen te verbeteren merken wij op dat met een verschil van circa € 74 miljoen ruimte is voor verbetering.

SPEERPUNTEN

- ▶ Tussen de provincie Limburg en de gemeente Maastricht zijn afspraken gemaakt over de verhouding voor de financiële bijdragen in het gezamenlijk project Tram Hasselt-Maastricht. Dit betreft het gelijkheidsprincipe (50/50) danwel de verhouding 59,4% (gemeente Maastricht) versus 40,6% (provincie Limburg).
- ▶ Op basis van onze risicoschatting en materialiteit hebben we een deelwaarneming verricht ten aanzien van de aan- en verkopen van gronden. We hebben geen indicaties dat deze transacties niet getrouw c.q. rechtmatig zijn verwerkt in de jaarstukken 2024.

AANDACHTSPUNTEN 2025

Wij zien voor de provincie Limburg de volgende aandachtspunten voor 2025:

- ▶ Verbetering van het voorspellend vermogen, mede in relatie tot specifieke uitkeringen (SPUK), bestemmingsreserves en meerjarige subsidieprojecten.
- ▶ Verdere professionalisering en digitalisering van de interne controle.
- ▶ De Network and Informatie Security 2 (NIS2) wetgeving is van toepassing op Provincie Limburg. De gap-analyse tussen Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en NIS2 is momenteel onderhanden.

Voor een nadere uiteenzetting van bovengenoemde punten verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4.

UW FINANCIËLE POSITIE

- ▶ De beschikbare weerstandscapaciteit van circa € 950 miljoen (2023: 936 miljoen) is ruim voldoende in relatie tot de berekende risico's van circa € 52 miljoen (2023: € 50 miljoen).
- ▶ De solvabiliteitsratio is 75% (2023: 76%). De grexratio is 0% wat betekent dat het financieel risico met betrekking tot de grondexploitatie minimaal te noemen is. Het kengetal structurele exploitatieruimte is 26% (2023: 29%). De provincie Limburg is in staat om haar structurele lasten te dragen. De ratio van de opcenten motorrijtuigenbelasting is 95% en laat zien dat deze voor wat betreft heffen van provinciale opcenten onder het landelijke gemiddelde (100%) zit.
- ▶ Op basis van bovenstaande kan de financiële positie van de provincie Limburg als goed worden bestempeld.

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

2.1 Onze opdracht en controle

2.2 Strekking controleverklaring

2.3 Uw speerpunten

2.4 Aandachtspunten 2025

2.1 Onze opdracht en controle (1)

Doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de provincie Limburg in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV.

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 1 oktober 2024. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2024 van de provincie Limburg aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij hierbij een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle zijn afdoende behandeld en onze controle is dan ook afgerond.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de Provinciale Staten vastgestelde toleranties gehanteerd.

Provinciale Staten heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 7.600.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Grondslagen financiële verslaggeving

De jaarstukken 2024 van de provincie Limburg bestaan uit:

- ▶ het jaarverslag 2024 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen);
- ▶ de jaarrekening 2024 (rechtmatigheidsverantwoording, balans met toelichtingen, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag is informatie opgenomen over ‘wat hebben we gedaan’, ‘wat hebben we bereikt’ en ‘wat heeft het gekost?’ De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

2.1 Onze opdracht en controle (2)

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw provincie zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2024. In 2024 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw provincie. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw provincie en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van Gedeputeerde Staten en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door Gedeputeerde Staten en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Controleaanpak

Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering, waarbij gebruik wordt gemaakt van de opzet, het bestaan en de werking van de aanwezige administratieve organisatie en de daarin opgenomen beheersingssystemen. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals opbrengsten en salariskosten. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

Onafhankelijkheid

Op basis van Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten' (ViO), is vereist dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld.

2.2 Strekking controleverklaring

Controleverklaring 2024

Wij hebben bij de jaarrekening 2024, inclusief SiSa-bijlage, van de provincie Limburg een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Dit betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2024 als van de activa en passiva per 31 december 2024 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording geeft een getrouw beeld en de met Provinciale Staten gemaakte afspraken hierover zijn nageleefd.

Wij hebben enkele controleverschillen geconstateerd van beperkte omvang die door de provincie zijn gecorrigeerd. Daarnaast hebben wij geen verschillen geconstateerd boven de rapporteringstollerantie welke niet zijn verwerkt in de jaarrekening. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de materialiteit/goedkeuringstolerantie rapporteren.

Wij hebben, voor zover mogelijk, Gedeputeerde Staten verzocht om deze controleverschillen te corrigeren. Gedeputeerde Staten hebben gemotiveerd aangegeven waarom zij deze verschillen niet hebben verwerkt en dat zij van oordeel is dat deze posten zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel. Deze verschillen en de analyse van de impact zijn bevestigd in de bevestiging van Gedeputeerde Staten bij de jaarrekening.

2.2 Strekking controleverklaring

Fraude en non-compliance

Bij de planning van de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie of een risico omtrent het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties met verschillende personen binnen de organisatie. Daarnaast nemen wij kennis van de door u opgenomen toelichtingen in de jaarstukken, zie hiervoor tevens de paragraaf bedrijfsvoering. Het voorkomen en mitigeren van frauderisico's is primair de verantwoordelijkheid van zowel de directie, Gedeputeerde Staten als Provinciale Staten. Daarom hebben wij op diverse momenten met u en uw medewerkers over dit onderwerp van gedachten gewisseld. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties voor materiële fraude opgeleverd.

Het is van belang om het onderwerp fraude regelmatig onder de aandacht te brengen en te houden, met als doel de gehele organisatie bewust te laten zijn van fraude- en corruptierisico's. Naast directe schade kan immers ook belangrijke reputatieschade optreden.

Hierbij hebben wij specifiek aandacht besteed aan de veronderstelling dat er bij de opbrengstverantwoording frauderisico's bestaan. Wij hebben in onze controleverklaring melding gemaakt van de belangrijkste frauderisico's en hoe wij deze hebben geadresseerd. Tijdens de controle van boekjaar 2024 betroffen dat de volgende risico's:

- ▶ Oneigenlijke beïnvloeding door het management door het maken van "ongebruikelijke" memoriaalboekingen in de periode van het opstellen van de jaarrekening.

- ▶ Ongeautoriseerde handelingen in het subsidiesysteem Susy als gevolg van ontoereikende IT general controls. Hierbij in het bijzonder een onterechte autorisatie van een subsidieverstreking door personen met verhoogde rechten binnen deze applicatie.
- ▶ Baten specifieke uitkeringen. Via de SiSa-regelingen worden gelden toegekend aan de provincie voor een specifieke besteding. De ontvangen voorschotten worden verantwoord in de overlopende passiva. Op het moment van realisatie van de lasten worden deze lasten (zover deze voldoen aan de SiSa-regeling) toegerekend. Hiermee samenhangend zijn de baten daarmee gerealiseerd. Het risico bestaat dat binnen een bepaalde regeling kosten worden verantwoord die niet subsidiabel zijn

Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de frauderisico's verwijzen wij naar onze controleverklaring 2024. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor materiële fraude(risico's) of vermoedens van materiële fraude(risico's).

Vermogen om risico's vanuit de reguliere activiteiten financieel op te vangen

Met de invoering van de aangepaste Nederlandse Standaard 700 dienen accountants voor provincies in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen naast fraude te rapporteren over de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van Gedeputeerde Staten over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten. Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2024.

2.3 Uw speerpunten

Speerpunten controlecommissie

Wij vinden het van groot belang onze controle af te stemmen op de specifieke situatie en ontwikkelingen binnen de provincie Limburg en de wensen van onze opdrachtgever. U heeft daarom een aantal vragen geformuleerd voor onze controle van 2024. Hierop geven wij in dit hoofdstuk onze reactie.

Welke verhouding voor de financiële bijdragen in het gezamenlijk project Tram Hasselt-Maastricht (waarin ook de Rijksgelden zijn opgenomen) is afgesproken tussen de provincie Limburg en de gemeente Maastricht?

Indien vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geen bijdrage wordt gedaan en/of er geen schadevergoeding komt vanuit de Belgische partijen is afgesproken om in het geval van een financieel tekort het dossier financieel af te ronden vanuit het gelijkheidsprincipe 50/50 (conform GS-nota DOC-00589812 van 07/12/2023 en Mededeling PH DOC-00605730 van 24/01/2024).

Wanneer wel sprake is van een bijdrage vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en/of er wel een schadevergoeding komt vanuit de Belgische partijen en er bij de afrekening voor de Nederlandse partijen geen tekort meer is, dan geldt de verdeling naar rato van bijdrage zoals die is afgesproken in de appendix op de samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente Maastricht en provincie Limburg (59,4 % gemeente en 40,6% provincie Limburg).

Getrouwheid en rechtmatigheid aan- en verkopen van gronden versus de nota grond- en vastgoedbeleid

Op basis van het kennis nemen van de werkzaamheden van de interne audit, alsmede onze eigen uitgevoerde detailcontroles hebben wij geen indicatie dat deze transacties onjuist (niet getrouw c.q. rechtmatig) zijn opgenomen in de jaarrekening 2024. Volledigheidshalve melden we dat we geen integrale controle hebben verricht. Op basis van onze risicoschatting en materialiteit hebben we een deelwaarneming verricht zoals gebruikelijk bij een jaarrekeningcontrole. De nota Grond- en vastgoedbeleid gaat over de beleidsmatige keuzes over grond- en vastgoedactiviteiten van de Provincie Limburg ten behoeve van het realiseren van provinciale taken, ambities, opgaven en doelen. Beleidsmatige keuzes vallen buiten onze scope voor de jaarrekeningcontrole.

2.4 Aandachtspunten 2025

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2024 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven in onze managementletter en in hoofdstuk 4.1. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1. Verbetering van het voorspellend vermogen

In ons accountantsverslag bij de jaarrekeningcontrole 2023 hebben wij als aandachtspunt voor 2024 het voorspellend vermogen meegegeven. Bij de jaarrekeningcontrole 2024 constateren wij opnieuw dat er aanzienlijke verschillen bestaan tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten. Een gedetailleerde analyse op het resultaat per programma hebben wij opgenomen in hoofdstuk 3.

Voor het verbeteren hiervan adviseren wij het volgende:

- Het cluster financiën gestructureerd en gecentraliseerd tussentijdse monitoring uit te laten voeren op de voortgang van budgetten (realisatie versus begroting).
- Het ingezette verbeteringsproces rondom de meerjarige projectsubsidies te continueren. In 2024 zijn er door de provincie Limburg stappen ondernomen om de informatie, die nodig is voor een juiste lastneming, te verbeteren. Provincie Limburg zal naar aanleiding van de reactie van de Commissie BBV, op de door de Provincie gestelde vragen, het proces van lastneming vereenvoudigen door meer aansluiting te zoeken bij het reguliere subsidieproces en de voortgang van de projecten om zodanig de ramingen te verbeteren. In 2025 zal dit voorstel aan BDO worden voorgelegd.

2. Verdere professionalisering en digitalisering van de interne controle

In onze management letter hebben wij een aantal aanbevelingen opgenomen voor het verder professionaliseren van de interne organisatie. In 2024 is uw VIC verder doorontwikkeld aan de hand van het Three Lines of Defence-model door ook interne controles in de tweede lijn te implementeren. Implementatie van een nieuwe werkwijze vraagt altijd inspanning. Wij zien daarnaast mogelijkheden uw interne controle beheersing verder te optimaliseren met behulp van datagedreven analyses.

Op dit moment zijn wij met uw organisatie in gesprek om een systeemgerichte controle in te richten op de inkoop-factuurstroom.

Door middel van het bouwen van een dashboard kan uw organisatie gedurende de periode monitoren of facturen via de juiste routing verlopen en of bijvoorbeeld prestatielevering actief is aangetoond. Dit kan zowel de tweede lijn als derde lijn versterken.

3. Network and Information Security 2

In Q3 2025 wordt NIS2 naar Nederlandse wetgeving vertaald en nadien van kracht onder de noemer 'Cyberbeveiligingswet'. De volgende verplichtingen vallen onder NIS2:

- ▶ **Zorgplicht:** organisaties dienen een risicobeoordeling uit te voeren en op basis daarvan passende maatregelen te nemen om hun diensten te beveiligen.
- ▶ **Opleidingsplicht:** bestuursorganen dienen opgeleid te zijn, en optioneel ook werknemers, om cyberrisico's te identificeren, impact te bepalen en beveiligingsmaatregelen te selecteren.
- ▶ **Meldplicht:** cyberincidenten dienen binnen 24 uur bij de toezichthouder te worden gemeld. Tevens dient een cyberincident ook bij een sectorspecifiek Computer Security Incident Response Team (CSIRT) te worden gemeld, wat eventueel hulp en bijstand kan verlenen.
- ▶ **Toezicht:** een onafhankelijk toezichthouder zal naleving van de verplichtingen uit de richtlijn borgen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat de Provincie Limburg bezig is met het identificeren van gaps tussen de BIO en de NIS2.

Naar aanleiding van de geconstateerde gaps worden de volgende punten onder de aandacht gebracht:

- Scholing van bestuurders op het gebied van informatiebeveiliging en risico management;
- Het implementeren van een gedegen incident management procedure, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende typen incidenten. De bestaande procedure dient hiervoor herijkt te worden, doordat de procedure momenteel beperkt is tot datalekken en ICT-incidenten.

3. Resultaat & financiële positie

3.1 Resultaat per programma

3.2 Weerstandsvermogen en ratio's

3.1 Resultaat per programma

Realisatie versus gewijzigde begroting

Het resultaat van provincie Limburg over het jaar 2024 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 74 miljoen voordelig. In onderstaand overzicht is het resultaat per programma in het kort weergegeven:

OVERZICHT REALISATIE PER PROGRAMMA 2024			
Programma	Realisatie (in €)	Begroting na wijziging (in €)	Verschil (in €)
Programma 1 - Perspectief voor het landelijk gebied	-66.241	-83.951	-17.711
Programma 2 - Samen leven en bestaanszekerheid	-14.965	-18.582	-3.617
Programma 3 - Werken aan een toekomstbestendige economie	-47.370	-50.189	-2.818
Programma 4 - Nieuwe energie en leefmilieu	-31.608	-22.791	8.818
Programma 5 - Leefbare steden en dorpen	-1.349	-23.501	-22.152
Programma 6 - Cultuur en erfgoed voor iedereen	-40.331	-46.066	-5.735
Programma 7 - Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	-129.668	-147.313	-17.646
Programma 8 - Provincie midden in de samenleving	-26.172	-31.305	-5.133
Programma 9 - Financiën en overhead	386.794	362.514	-24.280
Saldo van baten en lasten	29.090	-61.183	-89.432
Mutaties reserves	70.203	86.125	15.120
RESULTAAT	99.293	24.942	-74.351

Het resultaat 2024 wijkt 75% af van het totale begrote resultaat (na wijziging). De grootste afwijkingen zien we terug in de programma’s 5 en 9. De onderbestedingen is een terugkerend beeld en ontstaat doordat de provincie bij haar bestedingen sterk afhankelijk is van derden. Belangrijke oorzaak voor de onderbestedingen zijn de afhankelijkheid van derden als het gaat om de voortgang en realisatie van meerjarige subsidieprojecten. Een substantieel deel van deze middelen die nog niet tot besteding zijn gekomen is beklemd en daarmee niet vrij besteedbaar. Ze zijn nog voor afronding van lopende verplichtingen en bestaande beleidskaders.

3.2 Weerstandsvermogen en ratio's

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

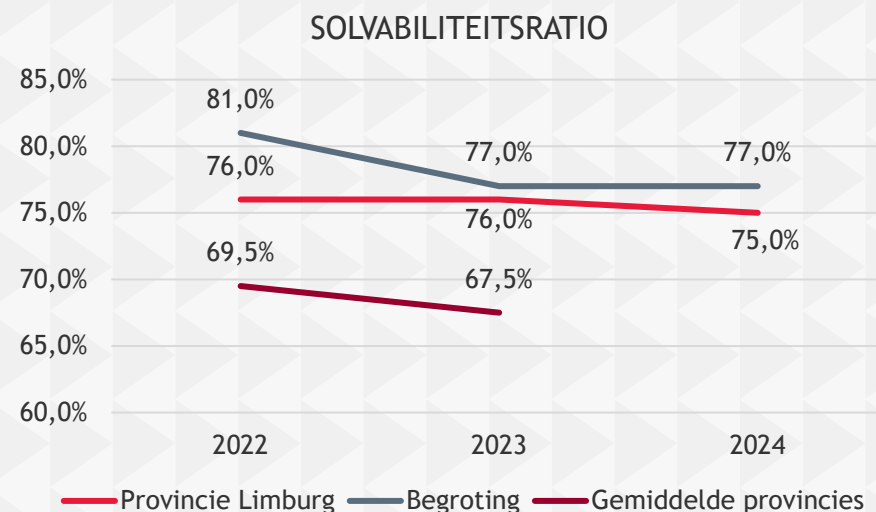
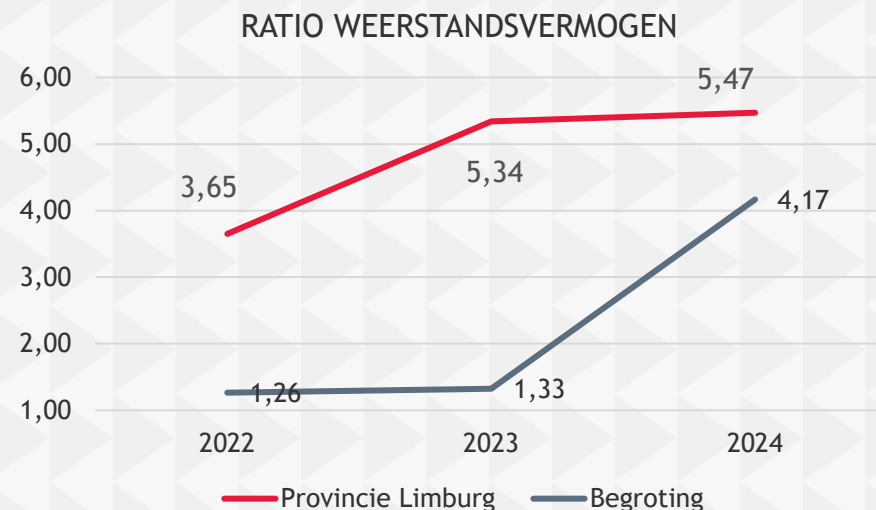
De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden geschetst van de financiële positie van de provincie Limburg. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie. Hieronder vindt u een andere toelichting op de ratio's van uw provincie.

Weerstandsvermogen van de provincie Limburg is voldoende

In de paragraaf weerstandsvermogen is een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 950 miljoen. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De provincie Limburg heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 52 miljoen. Omdat de ratio hoger ligt dan één, is deze voldoende te noemen.

Solvabiliteit

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2024 75%. Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de provincie in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. Hieruit blijkt dat Provincie Limburg hierbij hoger scoort dan gemiddelde provincies.

3.2 Weerstandvermogen en ratio's

Netto schuldquote

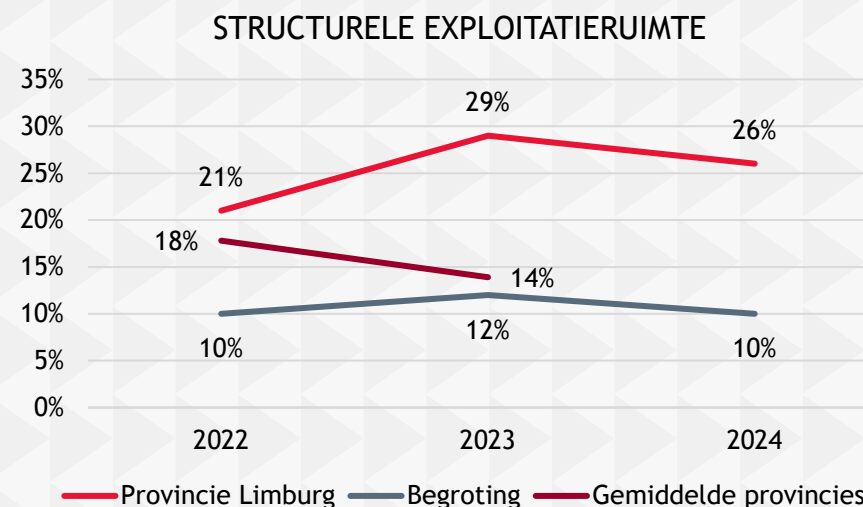
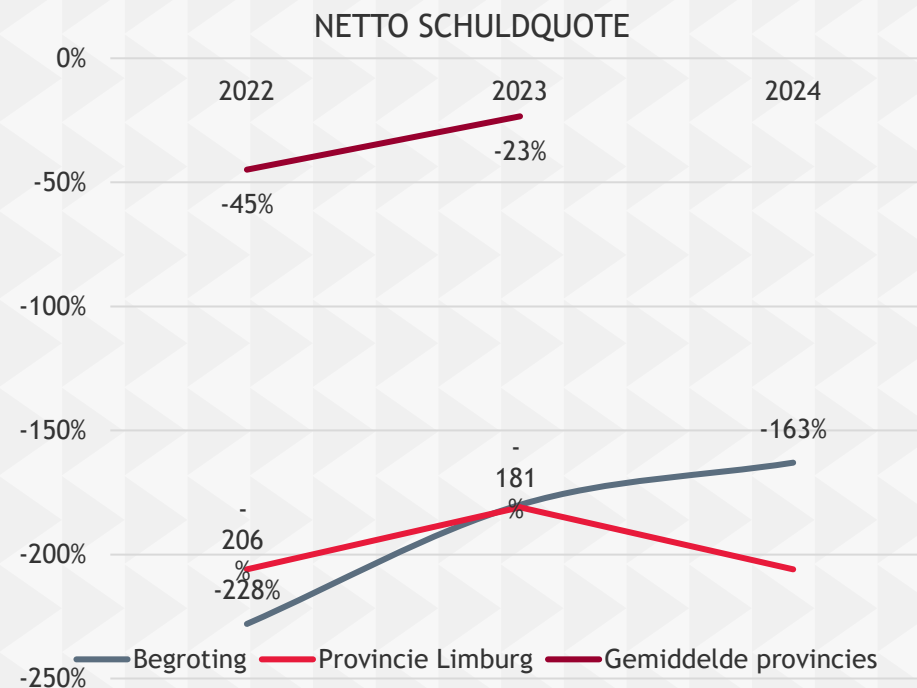
De netto schuldquote bedraagt -206%. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Een negatieve nettoschuldquote is daarmee positief. Dit is het gevolg van overtollige liquide middelen bij de provincie.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte bedraagt in 2024 26,0% (2023: 29%). De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de provincie in staat is om de eigen lasten te dragen. Hierbij geldt dat hoe hoger het percentage is hoe beter de provincie in staat is om haar structurele lasten te dragen. De provincie Limburg is in staat om haar structurele lasten te dragen.

Ons beeld van uw financiële positie

De solvabiliteitsratio is 75% (2023: 76%). De grexratio is 0 wat betekent dat het financieel risico met betrekking tot de grondexploitatie minimaal te noemen is. Het kengetal structurele exploitatieruimte is 25% (2023: 29%) en laat zien dat er nog ruimte is om de structurele baten te verhogen. De ratio van de opcenten motorrijtuigenbelasting is 95% en laat zien dat deze voor wat betreft heffen van provinciale opcenten onder het landelijke gemiddelde zit. Op basis van bovenstaande kan de financiële positie van de provincie Limburg als voldoende worden bestempeld.

4. Belangrijkste bevindingen

4.1 Bevindingen

4.2 Rechtmatigheidsverantwoording

4.3 BBV, WNT en SiSa

4.1 Bevindingen

Schattingen

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening, is dat Gedeputeerde Staten en het management schattingen moet maken. Bepaalde schattingen kennen een (additionele) schattingsonzekerheid en zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en doordat zij een hoge mate van schattingsonzekerheid vertonen. Een goed inzicht in de jaarrekening vereist kennis van deze posten. Als onderdeel van de controle hebben wij de oordeelsvormingen en besluiten van Gedeputeerde Staten en management bij het maken van de schattingen beoordeeld op indicaties voor mogelijke tendentie bij Gedeputeerde Staten en management. Voor de materiële schattingsposten van de provincie Limburg, zoals de financiële vaste activa en voorzieningen hebben wij vastgesteld dat de schattingen goed te volgen zijn en zien wij geen specifieke tendentie (conservatief of optimistisch).

RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland)

De provincie Limburg verstrekt, net als alle andere provincies in Nederland, verschillende subsidies in het kader van natuurbeheer en de verandering van landbouwgrond in natuurgrond. De voorgenoemde subsidies bestaan uit zowel een Europees en provinciaal deel. De RVO is een door de Europese Unie gecertificeerde uitvoeringsorganisatie. Zodoende betaalt de RVO zowel het Europese als provinciale deel uit aan de subsidieontvangers. De RVO declareert het provinciale deel bij de betreffende provincie. De provincie ontvangt na afloop van het boekjaar een jaarverantwoording van de totaal uitbetaalde bedragen.

De Auditdienst van het Rijk (ADR) controleerde tot en met boekjaar 2024 de jaarverantwoording per provincie. De ADR heeft aangegeven deze opdracht niet langer uit te voeren. In IPO-verband hebben de provincies daarom besloten om een accountantskantoor hier opdracht voor te geven. Deze controlewerkzaamheden zijn nog niet afgerond en derhalve is nog geen controleverklaring verstrekt. De bedragen voor de provincie Limburg zijn lager dan de materialiteit ad € 7,6 miljoen. Volledigheidshalve melden we dat de provincie Limburg werkzaamheden heeft verricht om de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële stromen te kunnen vaststellen. Hierbij zijn geen bevindingen geconstateerd die onze rapporteringstolerantie overschrijden.

4.1 Bevindingen

Verbonden partijen

Als provincie Limburg investeert u veel in verbonden partijen die mede uw ambities proberen te realiseren. Investeren gaat gepaard met het lopen van risico's. Dit heeft tot gevolg dat gedane investeringen soms niet het verwachte resultaat of rendement opleveren. Ook in 2024 is hier sprake van geweest en heeft de provincie Limburg voor circa € 23,5 miljoen euro op investeringen/financieringen uit het verleden afgewaardeerd. De twee grootste afwaarderingen lichten wij hieronder nader toe.

Limburgs Energie Fonds B.V. (LEF)

Het LEF richt zich op financiële ondersteuning van projecten inzake energiebesparing, duurzame energieopwekking, circulaire economie en asbestsanering. U bent 100% aandeelhouder van het LEF. Het LEF wordt geconfronteerd met aanzienlijke financiële uitdagingen als gevolg van marktonzekerheid, operationele tegenvallers en specifieke problemen bij enkele grote projecten. Naar aanleiding hiervan heeft een afwaardering plaatsgevonden van 11,4 miljoen in de jaarrekening 2024 van de Provincie Limburg. Ook voor de komende jaren kan dit gevolgen hebben en wij adviseren u dan ook de ontwikkelingen nauwgezet te volgen en waar nodig uw belangen in het LEF in overeenstemming te blijven brengen met deze ontwikkelingen.

NV Holding Businesspark Luchthaven Maastricht (HBLM)

NV HBLM is een holdingvennootschap met twee dochterondernemingen. De dochterondernemingen houden zich bezig met het exploiteren van een luchthavenbedrijf (MAA BV) en het realiseren en beheren van de luchtvaartinfrastructuur (MAABI BV). U bent voor 60% aandeelhouder van NV HBLM. Naar aanleiding van het exploitatieverlies in 2023 en 2024 is conform het vastgestelde Businessplan 2023-2033 de agiostorting van € 7,7 miljoen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud afgewaardeerd. Gezien de verliezen en het vastgestelde Statenvoorstel (Uitwerking transitie Maastricht Aachen Airport) achten wij de afwaardering van € 7,7 miljoen toereikend. Wij hebben de meest recente maandcijfers van HBLM BV, met betrekking tot periode één en twee van 2025, geanalyseerd. De resultaten komen overeen met de prognoses zoals opgenomen in het Business Plan. Ook de maandcijfers van 2025 laten opnieuw een negatief resultaat zien, wat eveneens in lijn is met het Business Plan. Dit suggereert dat in het komende jaar mogelijk opnieuw een afwaardering noodzakelijk zal zijn.

4.2 Rechtmatigheidsverantwoording

Status wijziging wet- en regelgeving

Het wetgevingstraject rondom de rechtmatigheidsverantwoording is nog niet afgerond, wel is de Provinciewet in 2024 hersteld zodat SiSa hierin nu wel is opgenomen. De gedelegeerde regelgeving die relevant is voor het opstellen van de jaarrekening (BBV) en voor de uitvoering van de accountantscontrole 2024 en oordeelsvorming in de controleverklaring (BADO) zijn voor advisering voorgelegd aan de Raad van State. Totdat deze aanpassingen rond zijn dient de uitwerking uit NBA Alert 48 2.0 gevolgd te worden. Aan de hand van te onderkennen scenario's / omstandigheden zijn in NBA Alert 48 2.0 aanwijzingen opgenomen voor de uitvoering van de accountantscontrole van de jaarrekening en de oordeelsvorming in de controleverklaring.

In oktober 2024 is de kadernota rechtmatigheid geactualiseerd. De actualisatie leidt voor de provincie Limburg beperkt tot wijzigingen ten opzichte van vorig jaar. De belangrijkste wijziging betreft een tekstuele aanpassing in de modelverordening ten aanzien van de geconstateerde bevindingen, specifiek in relatie tot de omvang van niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten, lasten en balansmutaties en welk deel acceptabel is op basis van de vastgestelde afspraken.

Strekking van de rechtmatigheidsverantwoording van de provincie Limburg

De Provinciale Staten heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 3% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 26.400.000. Blijkens de rechtmatigheidsverantwoording stelt Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg vast dat de omvang van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen 5.600.000 bedraagt. Dit betreft echter een acceptabele begrotingsonrechtmatigheid. Er zijn geen niet-acceptabele onrechtmatigheden geconstateerd. De door de Gedeputeerde Staten gerapporteerde afwijkingen kunnen als volgt worden samengevat:

BEVINDINGEN IN HET KADER VAN RECHTMATIGHEID				
Onrechtmatigheden	Acceptabel (in €)	Niet-acceptabel (in €)	Totaal afwijkingen (in €)	Onduidelijkheden (in €)
Voorwaardencriterium	0	0	0	0
Begrotingscriterium	5.600.000	0	0	0
Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	0	0	0	0
TOTAAL	5.600.000	0	0	0
Verantwoordingsgrens (3%)	26.400.000			
Rapportagegrens	350.000			

4.3 BBV, WNT en SiSa

Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)

Wij hebben vastgesteld dat provincie Limburg de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd.

Observaties informatiewaarde jaarverslag

Wij hebben vastgesteld, op grond van de verkregen informatie in onze controle, dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn en voldoen aan de eisen in het BBV voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Het jaarverslag biedt genoeg informatie over de realisatie ten opzichte van de uitgangspunten van het beleid. Onderstaand hebben wij een aantal observaties:

- ▶ **De paragraaf 'Bedrijfsvoering' geeft beperkt inzicht in fraudebeheersing, risico's en eventuele fraudegevallen** - In onze controleverklaring rapporteren wij over de risico-inschatting, onze verrichte werkzaamheden en materiële bevindingen ten aanzien van fraude. Wij vragen de provincie in het jaarverslag een toelichting op te nemen over de verrichte acties, risico's en de beheersingsmaatregelen rondom fraude en in hoeverre er fraudegevallen zijn geweest.
- ▶ **Duurzaamheid in het jaarverslag** - In het jaarverslag en de jaarrekening van de provincie Limburg komt de term 'duurzaam' 80 keer voor. Op dit moment is er nog geen sprake van een samenhangende verantwoording hierover. Wel heeft de provincie Limburg een uitvoeringsplan duurzaamheden 2024 - 2030. Wij adviseren dan ook dit te vertalen naar de begroting en hierover te verantwoorden in de P&C cyclus (al dan niet in een separaat document).

Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte(n)s in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen. Voor provincies geldt dat de provinciesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2024 niet meer bedragen dan € 233.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling. Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2024 van de provincie Limburg niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2024 van de provincie Limburg voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening 2024 genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2024. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie ook hoofdstuk 5.1.

5. Bijlagen

5.1 Bevindingen SiSa-bijlage

5.1 Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De provincie Limburg heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst. In onderstaande tabel zijn de te rapporteren bevindingen opgenomen:

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2024 in het kader van SiSa worden verantwoord. Per regeling is aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Indien geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd, zijn de kolommen ‘FOUT OF ONZEKERHEID’, ‘FINANCIËLE OMVANG IN €’ en ‘TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID’ leeg gelaten niet ingevuld.

STREKKING CONTROLEVERKLARING 2024	
Strekking controleverklaring getrouwheid (jaarrekening)	Goedkeurend
Strekking controleverklaring rechtmatigheid (SiSa-bijlage)	Goedkeurend

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
BZK C130	Compensatie VS Woo			
OCW D13	Impuls regionale culturele infrastructuur 'verbreding en vernieuwing'			
lenW E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai			
lenW E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes			
lenW E22	Tijdelijke regeling specifieke uitkering ERTMS regionaal personenvervoer per trein 2020-2031			
lenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord			
lenW E55	Tijdelijke regeling specifieke uitkering Landelijk Verbeterprogramma Overwegen 2021-2028			

5.1 Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
lenW E56	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021			
lenW E57	Tijdelijk Regeling Specifieke uitkering Zero Emissie Bus 2022-2024			
lenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021			
lenW E63	Kademureninitiatief Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022-2026			
lenW E70	Incidentele specifieke uitkering Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf en perroncapaciteit Heerlen-Oost			
lenW E74	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen decentraal spoor			
lenW E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022			
lenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023			
lenW E87	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater			
lenW E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023			
lenW E102	Specifieke uitkering Beekdalen zijrivieren Maas Limburg			
lenW E103	Tijdelijke stimuleringsregeling slim, veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van mobiliteitsinfrastructuur 2023-2027			
lenW E105	Regeling specifieke uitkering transitievergoeding regionale OV-concessies 2023			
lenW E106B	Regionale Aanpak Laadinfrastructuur			
EZ F26	Specifieke uitkering tegemoetkoming omzetsderving watersnood 2021			
EZ F44	Specifieke uitkering Projectmanagement Organisatie Cluster			
SZW G16	Grensinformatiepunten_deel gemeente/provincie_2024			
VRO J1	Onderzoeks- en aanjaagkosten Grootchalige woningbouw			

5.1 Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
VRO J4	Regiodeals 5e tranche			
VRO J5	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals derde tranche			
VRO J6	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet ondersteuning woningbouw (derde tranche)			
VRO J13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed			
VRO J41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw			
VRO J59	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in NOVI/NOVEX-gebieden			
VRO J75	Regiodeals 3e tranche			
VRO J81	Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals			
VRO J86	Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche			
VRO J103	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals tweede tranche			
VRO J117	Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren			
VRO J118	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma verduurzaming kleine en micro mkb-ondernemingen en bedrijventerreinen			
VRO J210	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw			
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid			
LVVN L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland			
LVVN L8	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden			
LVVN L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur			

5.1 Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
LVVN L25	Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied			
LVVN L26	Eenmalige specifieke uitkering realisatie scherm N300			
LVVN L29	Regeling specifieke uitkering capaciteit natuurmonitoring			
LVVN L31	Specifieke uitkering Regeling uitvoering BO nitraat			
LVVN L32	Specifieke uitkering Regeling uitvoering aanpak piekbelasting			
LVVN L33	Specifieke uitkering Uitvoeringsprogramma Natuur op grond van de Regeling specifieke uitkering Programma Natuur 2e fase			
LVVN L34	Specifieke uitkering indirecte uitvoeringskosten			
LVVN L35	Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml)			
LVVN L37	Regeling provinciale maatregelen PAS-melders 2024			

Een andere kijk
op waarde

